

לכבוד

יו"ר ועדת הכנסת, ח"כ יואב קיש

חברי ועדת הכנסת

כנסת ישראל

מר אמיר אלשטיין

יו"ר הוועד המנהל

מר יוחנן פלסנר

נשיא

מר ברנרד מרכוס

יו"ר בינלאומי

פרופ' גרהרד קספר

יו"ר המועצה הבינלאומית

ד"ר ג'ורג' שולץ

יו"ר של כבוד

הנדון: הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לחקירת ארגוני זכויות האדם

נכבדנו,

1. לאחרונה צפה ועלתה שוב היוזמה להקים ועדת חקירה פרלמנטרית בעניין סוגיית "המימון הזר" לעמותות זכויות אדם ("עמותות השמאלי"). יוזמה שבמהותה הוצעה גם בכנסת ה-18 בשנת 2011, ולבסוף נחסמה עקב התנגדות ראש הממשלה.

2. אנו מתנגדים ליוזמה זו גם הפעם, ומבקשים לטעון כי הקמת ועדת חקירה שכזו פוגעת בחופש הביטוי וההתארגנות, שכן היא במהותה רדיפה פוליטית גרידא. הנסיון להלך אימים ולהביא ל"משפט ראווה" ארגונים שאין כל טענה שהם מבצעים מעשים בלתי חוקיים, בכדי לביישם או לרדפם היא מסוכנת לדמוקרטיה חופשית המאפשרת חופש ביטוי והתארגנות לאזרחיה.

3. מעבר לכך, הקמת ועדת החקירה מהווה חריגה מסמכותה של הכנסת. גם אם חוק יסוד הכנסת לא קובע זאת באופן פורמלי, פרשנותו התכליתית, הלוקחת בחשבון את מהותה של הכנסת כגוף שמחוקק ומפקח על פעילות הרשות המבצעת, חייבת להיות כי הכנסת אינה מוסמכת להקים ועדת חקירה שמטרתה לחקור חקירות פוליטיות ארגונים אזרחיים. מהותה של ועדת החקירה הפרלמנטרית היא פיקוח על רשויות השלטון ולא על גופים פרטיים.

4. כמו כן, רק לאחרונה (לפני כשנתיים) עבר חוק שמבקש להסדיר (שוב) את הדיווח של ארגונים על תרומות מ"ישות מדינתית זרה". במהלך הליך החקיקה נטען שוב ושוב על ידי יוזמי החוק ומשרד המשפטים כי ברור שאין שום כוונה להגביל את פעילות הארגונים עצמם שהיא חוקית ואף חיונית בדמוקרטיה,

חברי הוועד המנהל

אלוף (מיל') אורנה ברביבאי

מר חן ליכטנשטיין

גב' מודל מועלם

מר סלי מרידור

מר אבינועם נאור

עו"ד אבי פישר

מר אביעד פרידמן

ד"ר מיכל צור

מר יוסי קוצ'יק

מר עימאד תלחמי

המועצה הבינלאומית

השופטת רוזלי סילברמן אבלה, קנדה

מר אליז אברמס, ארה"ב

ד"ר מרטין אינדיק, ארה"ב

גב' אן אפלבוום, ארה"ב

פרופ' ורנון בוגדנור, בריטניה

השופטת דורית ביניש, ישראל

השופט סטיבן ברייר, ארה"ב

ד"ר איימי גוטמן, ארה"ב

ד"ר ג'וזף ג'ופה, גרמניה

השופטת דליה דורנר, ישראל

פרופ' רונלד דניאלס, ארה"ב

השגריר צ'ארלס היל, ארה"ב

פרופ' משה הלברטל, ישראל

פרופ' מייקל וולצר, ארה"ב

פרופ' רוברט מנוקין, ארה"ב

פרופ' כריסטוף מרקשיס, גרמניה

השופט אברהם סופר, ארה"ב

מר ברט סטפנס, ארה"ב

פרופ' ארווין קוטלר, קנדה

פרופ' יהודה ריינהרץ, ארה"ב

פרופ' גבריאלה שלו, ישראל

השופט מאיר שמגר, ישראל

סגני נשיא

ד"ר ישי (ג'סי) פרס, אסטרטגיה

פרופ' מרדכי קרמניצר, מחקר

פרופ' ידידיה צ' שטרן, מחקר

עמיתים בכירים

אלוף (מיל') עמית אילון

פרופ' חנוך דגן

פרופ' תמר הרמן

פרופ' עמית כהן

פרופ' יותם מרגלית

פרופ' יובל פלדמן

פרופ' גדעון רהט

פרופ' יובל שני

פרופ' איתן ששינסקי

מייסד ונשיא לשעבר

ד"ר אריק ברמון

אלא אך ורק ליצור "שקיפות". ובכן, אם אין שום כוונה להגביל את הפעילות, והארגונים פועלים בהתאם לחוק, איזה צורך התעורר בוועדת חקירה? מה היא אמורה "לחשוף"?

באשר לשאלת הארגונים העוסקים בדיני המלחמה

5. נציין כי גם אנו סבורים שצה"ל הינו צבא מוסרי, המציית, באופן כללי, לדיני המלחמה. אך אפילו צה"ל עצמו אינו טוען, ואי אפשר באופן סביר לטעון, שאין חריגות ו"עשבים שוטים", אפילו בצבא מוסרי. עובדה היא כי מוגשים לעתים כתבי אישום כנגד חיילים על ידי הפרקליט הצבאי הראשי בגין הפרת דיני מלחמה, וכך ראוי, דווקא בצבא מוסרי. העמדה המהותית שבבסיס היוזמה, המכוונת להשתיק ארגונים אשר מסייעים לחשיפת אותם "תפוחים רקובים" היא שישראל פטורה מציות לדיני המלחמה ושהפועלים בשליחות חסינים מחקירה ומהליכים משפטיים בגין חשדות להפרות של דינים אלה. עמדה זו – שביסוד היוזמה – מנוגדת בתכלית לא רק למשפט הבין-לאומי, אלא גם למשפט הישראלי, המאמץ את הנורמות של המשפט הבין-לאומי המנהגי. לכן היא סותרת את עקרון היסוד של שלטון החוק.

6. מעבר לזאת, גם במבחן התוצאה מדובר ב"בומרנג" - החלשת ארגוני זכויות האדם לא רק שלא תעזור למנוע הליכים משפטיים כנגד ישראלים – ההיפך הוא הנכון. היא תאיץ את המאמצים הבין-לאומיים לנקוט הליכים משפטיים מחוץ לישראל נגד מנהיגים ומפקדים צבאיים ישראלים. הסיבה היא שהדרך היחידה למנוע מאמצים כאלה היא לשכנע את הקהילה הבין-לאומית שישראל עושה ככל יכולתה לטפל בעצמה בחשדות לפשעי מלחמה. אם הכנסת פועלת להצרת צעדיהם של ארגוני זכויות האדם, היא מכשילה את היכולת לחקור ביעילות חשדות לפשעים. בכל הנוגע לרצועת עזה, הארגונים הללו הם הכתובת הישראלית היחידה שבה פלסטינים יכולים להתלונן על חשדות כאלה. בכל הנוגע ליהודה ושומרון, ארגונים אלה הם כתובת נוחה יותר מגורמי השלטון הישראלי, שמטבע הדברים אינם נהנים מאמונה של האוכלוסייה הכבושה. ארגוני זכויות האדם ממלאים אפוא תפקיד חיוני ביותר ביכולתה של ישראל למלא את חובתה לחקור כיאות חשדות לביצוע פשעי מלחמה. אם מכשילים את פעילותם של הארגונים האלה – וזו התכלית האמיתית של ההתקפה עליהם – מכשילים את יכולת החקירה של ישראל. ללא יכולת חקירה כזו תבואנה

מדינות אחרות ותנקוטנה אמצעים משפטיים כגון מעצר וחקירה של בכירים ישראלים, כדי למלא את החלל שמקדמי ועדת החקירה יוצרים.

7. עזוב להיווכח בשימוש לרעה הנעשה בשמן של היהדות והציונות במאבק נגד זכויות האדם. **יהודים תרמו תרומה חשובה להתגבשות המסורת האוניברסלית של זכויות אדם, שהימין הקיצוני מבקש לקעקע.** אימי מלחמת העולם השנייה, ובייחוד השואה, עמדו ביסוד המהפכה שהתרחשה בעולם לחיזוק מעמדן של זכויות האדם - כל אדם, באשר הוא אדם - שבאה לידי ביטוי בהצהרה האוניברסלית על זכויות האדם משנת 1948 ובהתפתחות משפט זכויות האדם בעקבותיה. הגותם של גדולי הציונים כהרצל, כז'בוטינסקי, כבגין, הייתה רוויה תפיסה ליברלית מובהקת. מי שנושאים עתה את שם הציונות לשווא, מבקשים לקעקע את צביונה הליברלי של ישראל.

באשר להתקפה על היועץ המשפטי לכנסת

8. בשולי הדברים, אנו מבקשים להתנגד לטענות שהושמעו נגד היועץ המשפטי לכנסת. היועץ המשפטי לכנסת כתב בחוות דעת שהעביר ליושב ראש הכנסת כי "לכנסת אין סמכות להקים ועדת חקירה בנושא שבנדון". אתה חלקת על תוכן חוות דעת, והוספת התקפה גם על עצם הוצאתה, תוך ערעור משתמע על סמכותו של היועץ המשפטי לעניין זה.
9. לדברים אלה אין כל מקום. אחד מתפקידיו של היועץ המשפטי לכנסת, לפי סעיף 17(ב)(1) לחוק הכנסת, הוא **לייעץ "ליושב ראש הכנסת, לנושאי התפקידים בה ולמוסדות הכנסת בכל עניני חוק ומשפט, הנוגעים לסמכויותיהם ולתפקידיהם"**. בחוות דעתו ליו"ר הכנסת, כל שעשה היועץ המשפטי לכנסת הוא למלא "באמונה את אחד התפקידים הסטטוטוריים המרכזיים שהוטלו עליו בסעיף 17(ב) לחוק הכנסת" (פסקה 2 לפסק דינה של השופטת חיות בהקשר דומה, בבג"ץ 10042/16 צחי קוונטינסקי נ' כנסת ישראל (6.8.2017)).
10. היועץ המשפטי לכנסת אינו כובל את ידיה של הכנסת – זאת עושה החוק. היועץ המשפטי רק ייעץ ליו"ר הכנסת, **בעקבות שאלה שנשאל**, בנוגע לגדרי הסמכות של הכנסת לעניין זה, כפי שמחייב אותו תפקידו בהתאם לסעיף 17(ב)(1) לחוק הכנסת. בהתקפה על היועץ המשפטי לכנסת אתה מבקש "להרוג את השליח". זאת התנהגות פסולה, אשר מכרסמת בשלטון החוק.

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

בכבוד רב ובברכה,

ד"ר גיא לוריא
המכון הישראלי לדמוקרטיה

ד"ר עמיר פוקס, עו"ד
המכון הישראלי לדמוקרטיה

פרופ' מרדכי קרמניצר
סגן נשיא למחקר,
המכון הישראלי לדמוקרטיה